

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи Бойко О. Д.

«08» вересня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕНДЕРНІ ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 052 ПОЛІТОЛОГІЯ

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ: _____

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА: ПОЛІТОЛОГІЯ, ГЕНДЕРНІ СТУДІЇ

ФАКУЛЬТЕТ: ІСТОРИКО-ЮРИДИЧНИЙ

Ніжин 2017

Робоча програма «Гендерні історичні студії», для студентів галузі знань: 05
Соціальні та поведінкові науки, спеціальності: 052 Політологія, освітня
програма: Політологія. Гендерні студії__ с.

Розробник: Кириленко С.О., доцент кафедри історії України

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України

Протокол від № 1 від «31» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри (Луняк Є.М.)

Схвалено методичною комісією історико-юридичного факультету

Протокол від № 1 від «31» серпня 2017 р.

Голова (Мартиненко В. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	За вибором	
	Напрямок підготовки (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 052 Політологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>есе</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи студента – 5,3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		22 год.	
		Практичні, семінарські	
		18 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		80 год.	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу **Мета курсу:** познайомити студентів з одним з найбільш динамічних напрямків сучасної історіографії, з методологією і концептуальним апаратом жіночої і гендерної історії, показати евристичні можливості та інтегрований потенціал гендерного аналізу в історії.

Завдання курсу:

- дати студентам, уявлення про найважливіші теми і напрямки у рамках жіночої і гендерної історії;
- познайомити їх з новітніми концепціями статі, з тими поняттями, моделями і методами гендерного аналізу, що використовуються в практиці гендерно-історичних досліджень;

- показати шляхи інтеграції гендерного підходу у вивчення загальної історії, а також ті нові інтерпретації минулого, що створюються на його базі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні:

знати:

- теоретичні та методологічні засади гендерної історії;
- історіографію формування гендерної історії;
- систему основних понять;
- відображення становлення, еволюцію, істотні зміни в предметі і проблематиці розглянутого дослідницького напрямку;
- останні досягнення в області конкретно-історичного аналізу та синтетичних побудов.

уміти:

- адекватно застосовувати основні терміни та поняття гендерної історії у публічних дискусіях;
- генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї;
- шукати власні шляхи вирішення проблем;
- виділяти протиріччя і не вирішені раніше задачі, проблеми або їх частини;
- формулювати та верифікувати наукові гіпотези;
- застосовувати знання на практиці та проведенні інноваційної діяльності;
- критично аналізувати та оцінювати сучасні наукові досягнення;
- генерувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
- використовувати знання гендерної історії в різних сферах професійної діяльності та профілактиці гендерного насильства.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

ТЕОРІЯ ГЕНДЕРНОЇ ІСТОРІЇ

Тема 1. Історія жінок чи жіноча історія?

«Дослідження жінок» - передумови та умови становлення нового міждисциплінарного наукового напрямку. «Жіноча тема» в історіографії. Ідейний вплив феміністського руху і «історії знизу». «Історія жінок» як частина соціальної фемінології. Предмет «жіночої історії». Концепція статі і проблема соціальної детермінації. Теоретичні пошуки, процес «академізації фемінізму» та інституціаналізація нового напрямку в суспільних і гуманітарних науках. Характерні риси нового наукового співтовариства: згуртованість, активізм, ізоляціонізм. Тематика і методологія досліджень наприкінці 1960 - початку 1970-х рр.: зміни у формулюванні дослідницьких завдань. Неомарксистський фемінізм і розширення перспективи соціально-класового аналізу. Способи відтворення статевої нерівності. Історія жінок у контексті історії суспільства.

Тема 2. Від історії жінок до гендерної історії

Відновлення феміністської теорії та методології на рубежі 1970-х і 1980-х рр. Нові пояснювальні моделі і зміна парадигм у «жіночій історії». Подолання біологічного і психологічного детермінізму. Гендер, чи «соціокультурна стать». Концептуальний апарат гендерних досліджень і його адаптація в історіографії. Сильні і слабкі сторони гендерно-історичного аналізу. Синтетична (системна) модель гендера, розроблена Джоан Скотт.

Співвідношення між поняттями «клас» і «гендер», соціальної і гендерної ієрархії. Як виглядає гендерна складова в динаміці відносин домінування і підпорядкування? Зміни в предметі, проблематиці, методах і джерельній базі досліджень 1980-х рр.: становлення власне гендерної історії. Основні сюжетні вузли гендерної історії, теми конкретно-історичних робіт, їхній розподіл у

просторово-часовому діапазоні.

Тема 3. Гендерні уявлення і гендерна ідеологія

Уявлення про гендерні ролі і їх розходження. Поняття честі і його високий ступінь гендерної диференціації. Дискусії по співвідношенню гендерної свідомості. Методологічні проблеми пов'язані з аналізом історичних текстів. Норми, що регламентують поведінку по гендерних ознаках. Роль негативних стереотипів чоловічого сприйняття у формуванні гендерної ідеології, її винятково стійкий характер, фіксація і послідовне відтворення у релігійних, юридичних, наукових, літературних текстах протягом багатьох століть. Мізогінізм і актуалізація негативних стереотипів у ситуаціях економічної нестабільності і соціальної напруги. Гендерні інтерпретації «Великого полювання на відьом». Зміни в гендерній ідеології в результаті інтелектуальних зрушень, породжених Відродженням, реформаційними течіями XVI ст. і науковою-технічною революцією XVII ст. Ренесансні суперечки про «жіночу природу». Вивчення літературної «памфлетної війни» і дискусія про виникнення ідеології фемінізму в XVII столітті. Уявлення про жіночу сексуальність її інструменти контролю і самоконтролю. Феміністська критика теорії М. Фуко. Групові уявлення і їх інтеріоризація: гендерна ідентичність.

Змістовий модуль II.

ГЕНДЕРНІ СТОСУНКИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Тема 4. Гендерна асиметрія в шлюбі і сім'ї: історичний вимір.

Шлюбно-сімейні інститути в гендерно-історичних дослідженнях, їх ключові характеристики, еволюція і диференціація. Проблема примусу і свободи у виборі партнера. Еволюція шлюбних моделей і характер внутрішньосімейних відносин. Шлюб і сім'я у світовій історії та Україні від найдавніших часів до сучасності через призму гендерних уявлень.

Тема 5. Гендер і влада: історія розвитку.

Система владних відносин у суспільстві. Легітимна влада, формальний авторитет і неформальний вплив. Роль гендера в розподілі владних повноважень. Прояв гендерної ієрархії на різних владних рівнях. Історичні зміни конфігурації приватної і публічної сфери з найдавніших часів і до сучасності. Концепція «women's power». Інструменти і форми впливу жінок на прийняття рішень у публічній сфері. Жіночі «тенети впливу» в конкретно-історичному втіленні на прикладах світової та української історії. Політичний аспект гендерної диференціації у світовій та вітчизняній історії. «Два тіла» правителя і концепція «розщепленої ідентичності»: гендер або ранг в політичній історії. Жінки в революції: політична активність в світлі проблеми прав і відповідальності. Метафора розподілу сфер як спосіб закріплення гендерної нерівності та як теоретична модель «жіночої історії».

Тема 6. Гендер в економіці: поділ праці та контроль над власністю в історії людства. Роль жінки в господарському житті античності, середніх віках та на початку нового часу. Трансформація гендерних відносин у зв'язку з генезисом капіталізму. Подвійність змін статусу жінки в економіці перехідної епохи як наслідок змін в розумінні самої трудової діяльності. Маргіналізація жіночої праці та проблема трудового резерву. Роль гендерної приналежності в

оцінці якості праці та її оплати. Цехова ідеологія та її гендерна орієнтація. Гендерна асиметрія в доступі до управління власністю, її соціальна диференціація.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
го		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I												
Змістовий модуль I. ТЕОРІЯ ГЕНДЕРНОЇ ІСТОРІЇ												
Тема 1. Історія жінок чи жіноча історія?	14	2	2			10						
Тема 2. Від історії жінок до гендерної історії	14	2	2			10						
Тема 3. Гендерні уявлення і гендерна ідеологія	14	2	2			10						
<i>Разом за змістовим модулем I</i>	42	6	6			30						
Змістовий модуль II. ГЕНДЕРНІ СТОСУНКИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ												
Тема 4. Гендерна асиметрія в шлюбі і сім'ї: історичний вимір.	24	6	4			14						
Тема 5. Гендер і влада: історія розвитку.	28	6	4			18						
Тема 6. Гендер в економіці: поділ праці та контроль над власністю в історії людства.	26	4	4			18						
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	78	16	12			50						
Усього годин	120	22	18			80						
ІНДЗ	-	-	-	-		-						
Усього годин	-	-	-	-		-						

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія жінок чи жіноча історія?	2
2	Від історії жінок до гендерної історії	2
3	Гендерні уявлення і гендерна ідеологія	2
4	Гендерна асиметрія в шлюбі і сім'ї: історичний вимір	6
5	Гендер і влада: історія розвитку	6
6	Гендер в економіці: поділ праці та контроль над власністю в історії людства	4
Всього		22

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гендерна історія як спеціальна історична дисципліна: теорія, методологія, методи дослідження	2
2	Жіноча тема в історіографії ХХ ст.	2
3	Від історії жінок до гендерної історії	2
4	Інститути сім'ї і шлюбу в античності та середньовіччі	2
5	Гендерна асиметрія в сім'ї та шлюбі в новий та новітній періоди історії	4
6	Гендер і влада в античності та середньовіччі	2
7	Гендер і влада: теорія і практика розподілу сфер	2
8	Гендер в економіці: поділ праці та контроль над власністю в історії людства	2
Всього		18

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ремесло через призму гендерних взаємовідносин	6
2	Гендерні аспекти соціальної залежності	4
3	Сімейна власність і способи успадкування	8
4	Роль гендера в розподілі владних повноважень	6
5	Інструменти і форми впливу жінок і чоловіків на прийняття рішень в публічній сфері	8
6	Політичний аспект гендерної диференціації у світовій історії	8
7	Жінка і революція	10

8	Жінка, чоловік і війна	10
9	Радянський гендерний порядок	10
10	Історія жіночого руху в Україні	10
Всього		80

Самостійна робота студентів

1. Робота в бібліотеках

Самостійна підготовка студента *до лекції* передбачає ознайомлення з науковими дослідженнями з відповідних тем та їх рецензування. Істотним елементом підготовки *до семінарських занять* є самостійна робота з науковою літературою. Списки рекомендованої літератури орієнтують студента на ознайомлення з найновішими досягненнями у розвитку історичних і гендерних досліджень, найбільш актуальними і дискусійними проблемами курсу. Однак слід мати на увазі, що далеко не всі історіографічні оцінки і висновки є обґрунтованими і беззаперечними, тим більше, що вчені ще не мають доступу до багатьох архівних документів (особливо з фондів закордонних архівів), з залученням яких стане можливою адекватна оцінка реальних історичних процесів. Тому виступи студентів на семінарах мають бути віддзеркаленням насамперед їх власної точки зору та висновки щодо проблемних питань, винесених на обговорення.

Підготовка до написання *есе* передбачає творче ознайомлення студента з літературою з обраної теми, яка віддзеркалює різні підходи до проблеми і надає студентові можливість виробити власну позицію і систему її аргументації.

2. Робота в комп'ютерних мережах.

Робота з програмами Microsoft Office та у мережі Інтернет, що забезпечується засобами навчально-методичного кабінету історико-юридичного факультету, покликана надати студентові додаткову інформацію при підготовці до лекцій та семінарських занять, написанні есе, а також реалізації його навчального проекту.

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота студентів

1. *Есе* - це письмовий твір-роздум над проблемою, що віддзеркалює особисту позицію автора та систему аргументів, на яких ця позиція ґрунтується.

Критерії оцінки есе:

Студент повинен продемонструвати глибоке знання запропонованої/обраної проблеми. Використана інформація має бути збалансованою і підтримувати центральну ідею (тезу) есе. Думки мають бути викладені чітко і бути взаємопов'язані таким чином, щоб можна було слідкувати за логікою викладу. Висновки мають бути самостійними, логічними та добре аргументованими. Есе повинне базуватися на оригінальних джерелах та новітній науковій літературі, але не реферувати останню.

2. Навчальний проект

Навчальний проект повинен бути присвячений одній з тем/проблем курсу і ставити за мету її самостійне поглиблене вивчення та використання отриманих знань для професійних або суспільних потреб. Виконання творчого проекту вимагатиме від студента/групи студентів реалізації особистих здібностей (літературних, мистецьких, технічних) та спеціальних навичок (робота з комп'ютером, аудіо- та відеоапаратурою, громадська комунікація, обробка статистичних даних тощо). Груповий проект вимагає чіткого розподілу функцій учасників та їх тісної кооперації.

Критерії оцінки навчального проекту:

- оригінальність ідеї;
- самостійність розробки і виконання;
- змістовність, наукова обґрунтованість;
- якість виконання;
- практична цінність;
- чітке обґрунтування функцій учасників.

Варіанти навчальних проектів:

- фільм;
- реферат;
- історичне моделювання тексту;
- веб-сторінка/сайт (макет);
- презентація (в тому числі електронна);
- сценарій рольової гри

8. Методи навчання

Лекції та семінарські заняття з використанням методів активного навчання («мозкових атак», дискусій, рольових ігор, інших стратегій кооперативного навчання); індивідуальна робота (консультації, есе, навчальний проект); самостійна робота в бібліотеках та комп'ютерних мережах.

9. Методи контролю

У процесі вивчення дисципліни використовуються методи поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль рівня знань студентів передбачає перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль здійснюється за напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю й активністю роботи на семінарських заняттях;
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять;
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді індивідуальних завдань.

Проміжний контроль рівня знань студентів здійснюється за результатами підсумкової контрольної (тестової) роботи зі змістових модулів.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється в кінці семестру у формі заліку за підсумками роботи в семестрі.

При виведенні загальної оцінки студента береться до уваги результати поточного, проміжного та підсумкового контролю.

10. Розподіл балів, що отримують студенти

Підсумкова (загальна) оцінка з курсу є сумою рейтингових оцінок, одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, обрані студентом.

Модуль 1 (поточне тестування)		Модуль 2 (Індивідуальний прект)	Підсумкове тестування	Сума
Робота на лекціях	Робота на семінарах	10	30	100
30	30			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

- опорні конспекти лекцій та конспекти матеріалів до семінарів;
- комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (КНМЗД);
- ілюстративні матеріали;
- архівні та музейні матеріали;
- нормативна база.

12. Рекомендована література

1. Amt E. (1993) *Women's Lives in Medieval Europe*. London.
2. Angerman A. (1989) *Current Issues in Women's History*. London.
3. Bennett J.M. (1989) *Feminism and History*. *Gender and History*. No. 1. (3).
4. Butler J. (1990) *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York – London.
5. Charlotte K.A. (2016) 'An Archive of Difference: Syrian Women, the Peddling Economy and US Social Welfare, 1880–1935'. *Gender and History*. Vol. 28. No.1.
6. Cohen J.J., Wheeler. B. (1997) *Becoming Male in the Middle Ages*. New York – London.
7. Downs L. L. (2010) *Writing Gender History*. 2nd edition. Bloomsbury.

8. Duby G., Perrot M. (1990-1994) *Histoire des femmes en Occident*. T.1-5. Paris.
9. Duby G., Perrot. M., Cambridge V. I. (1992) *History of Women in the West*. Paris.
10. Gilmore D.D. (1990) *Manhood in the Making: Cultural concepts of masculinity*. NewHaven.
11. Hufton O. (1995) *The Prospect before her. A History of women in Western Europe.V.1. 1500-1800*. London.
12. Kelly J. (1984) *Women, History and Theory*. Chicago.
13. Lerner G. (1969) New approaches to the study of women in American History. *Journal of Social History*. No.3. (1).
14. *History*. No.3. (1).
15. Muir E., Ruggiero G.(1990) *Sex and Gender in Historical Perspective*. Baltimore.
16. Maleckova J.(2010) Gender, History and Small Europe. *European History Quarterly* 2010. 40 (4).
17. Newtown J.L. (1983) *Sex and Class in Women's History*. London.
18. Nicholson L.J. (1986) *Gender and History. The Limits of the Social Theory in the Age of the Family*. New York.
19. Nielson C. J., (2016) Erotic Attachment, Identity Formation and the Body Politic: The Woman-as-nation in Canadian Graphic Satire, 1867–1914.// *Gender & History*. Vol.28 .No.1.
20. O’connor E. (2016) Gender’s Value in the History of Capitalism. *Journal of the Early Republic*. 36.
21. Perrot M. (1984) *Une histoire des femmes est-elle possible?* Marseille.
22. Rose S. O., (2010) *What is Gender History?* Polity Press.
23. Scott J. (1999) *Gender and the Politics of History*. Columbia.

- 24.Scott J.W. (1986) *Gender: A Useful category of historical analysis*. *American Historical Review*. Vol.91. N. 5. P.1053-1075.
- 25.Scott J. W. (1992) *The Problem of Invisibility. Retrieving Women's History: Changing Perceptions of the Role of Women in Politics and Society*. Ed. S.J.Kleinberg. UNESCO.
- 26.Scott J.W. (1999) *Women's History. Gender and the politics of history*. Ed. J.W.Scott. New York.
- 27.Smith H. (1976) *Feminism and the Methodology of Women's History. Liberating Women's History: Theoretical and Critical Essays*. Ed. B.A.Carroll. Chicago.
- 28.Walby S. (1989) *Women and Social Theory*. Oxford.
- 29.Бем С. (2004) *Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / Пер. с англ. – Москва: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН)*.
- 30.Бок Г. (1994) *История, история женщин, история полов. // Альманах THESIS. Выпуск 6. (Женщина, мужчина, семья). С.170-200.*
- 31.Грушевська К. (1929) *Про дослідження статевих громад в первісному суспільстві // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. Вип.1.*
- 32.*Женщина, брак, семья до начала нового времени (1993)* Отв. ред. Ю.Л.Бессмертный. Москва.
- 33.*Жіночі студії в Україні: жінка в історії та сьогодні: монографія(1999)* / за загальн. ред. Л.О. Смоляр. Астропринт.
- 34.Кісь О. (2001) *Андроцентричний дискурс в історичних науках // Філософсько–антропологічні студії. Спецвипуск. Київ.*
- 35.Кісь О.Р. (2012) *Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології / Український Історичний Журнал. №2.*

36. Кісь О. (2008) *Жінка втрадиційній українській культурі другої половини XIX–початку XXст.* Львів.
37. Кісь О. (2010) *Коллективна пам'ять та історична травма: теоретичні рефлексії на тлі жіночих спогадів про Голодомор. У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод, джерело:* Зб. наук. Праць. Заред. Г.Грінченко, Н.Ханенко-Фрізен. - Харків: Східний інститут українознавства ім. Ковальських– С. 171-191.
38. Пушкарева Н.Л. (1998) Гендерные исследования: Рождение, становление, методы и перспективы. // *Вопросы истории.* № 6. С. 76-86.
39. Пушкарева Н.Л. (1996) *Женщины России и Европы на пороге Нового времени.* Москва.
40. Репина Л.П. (2002) *Женщины и мужчины в истории: Новая картина европейского прошлого.* Очерки. Хрестоматия. Москва: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН).
41. Репина Л.П. (1994) "Женская история": проблемы теории и метода. // *Средние века.* Вып.57. С.103-109.
42. Репина Л.П. (1997) Гендерная история: проблемы и методы исследования. // *Новая и новейшая история.* №6. С. 41-58.
43. Репина Л.П. (2000) "Пол, власть и концепция "разделенных сфер": от истории женщин к гендерной истории". // *Общественные науки и современность.* № 4. С.123-137.
44. Репина Л.П. (1998) От "истории женщин" к социокультурной истории: гендерные исследования и новая картина европейского прошлого // *Культура и общество в Средние века и раннее Новое время: методология и методики исследований.* Москва. Ч. I. С. 171-209; Ч. II. С. 66-99.
45. Рябова Т.Б. (1999) *Женщины в истории западноевропейского средневековья.* Иваново.

13. Інформаційні ресурси

<http://ocw.mit.edu/courses/history/21h-225j-gender-and-the-law-in-u-s-history-spring-2004/#>: курс «Gender and the Law in U.S. History»

http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI425.htm: course «Women, Peace and Security»

http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI411.htm: course «Gender, Postcoloniality, Development: Critical Perspectives and New Directions»

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3549/Robocha_navchalna_prohrama.pdf?sequence=1: course «Вступ до гендерних студій»

http://sites.znu.edu.ua/bank/public_files/2011/01/02/7907_1294998997_Robocha_programa.pdf: course «Соціологія гендерних досліджень»

http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI413.htm: course «Gender and Militarisation»

<http://ocw.mit.edu/courses/history/21h-575j-women-in-south-asia-from-1800-to-present-fall-2006/>: course «Women in South Asia from 1800 to Present»

<http://www.womenhistory.org.ua/>

<http://www.ji-magazine.lviv.ua/seminary/2000/sem17-08.htm>

<http://intkonf.org/binetska-ov-genderna-politika-v-ukrayini-zagalna-harakteristika-stanovlennya/>

<http://xutir-savky.com.ua/zhinky-v-istoriji-ukrajiny-amazonky/>